

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Teze diplomové práce

Psychologické a sociální aspekty nezaměstnanosti

Lenka Jelínková

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Autorka předkládané diplomové práce se zabývá problematikou nezaměstnanosti, především jejími psychologickými a sociálními aspekty. V teoretické části práce je vymezen pojem nezaměstnanost, včetně jejího členění a vývoje. Podrobněji jsou popsány psychologické a sociální aspekty. Mezi sociální je zařazen například význam práce pro člověka, sociální opora a problém chudoby. U psychologických aspektů je rozpracována osobnost člověka, víra v sebe sama a s ní související optimismus, dále pozitivní myšlení, životní styl a volný čas. Také je zmíněna odolnost člověka, jeho umění odolávat stresu a zátěži. Empirická část analyzuje problematiku nezaměstnanosti občanů Šluknovského výběžku, registrovaných v daném období na Úřadu práce ve Varnsdorfu a Rumburku. V diskusi a závěrečné části práce jsou interpretovány výsledky šetření.

Klíčová slova: nezaměstnanost, význam práce pro člověka, rekvalifikace, sociální opora, motivace, osobnost, sebedůvěra, optimismus

Cíl práce

Cílem diplomové práce je analýza psychologických a sociálních aspektů nezaměstnanosti, tj. zjištění úrovně života nezaměstnaných jedinců, významu práce pro tyto jedince, zda je jim poskytována sociální opora, zda je možné přistupovat ke ztrátě zaměstnání pozitivně a zda je možné zmírnit negativní psychologické aspekty plynoucí ze ztráty zaměstnání. V posledních kapitolách práce je cílem vymežit stěžejní problémy tématu diplomové práce, popsat nejpodstatnější získané poznatky a navrhnout možná řešení dané situace.

Metodologie

Teoretická část práce vychází ze studia odborné literatury, které je východiskem ke zpracování problematiky. K empirické části práce bylo přistoupeno z pohledu kvantitativní metodologie. Sběr dat byl prováděn pomocí anonymního strukturovaného dotazníku, který je rozdělen na tři části: sociodemografické údaje, údaje obsahující problematiku nezaměstnanosti (dlouhodobá či krátkodobá nezaměstnanost, snížení životní úrovně, vzdělání, rekvalifikace apod.) a údaje týkající se náhledu nezaměstnaných jedinců na stávající životní situaci. Celkem bylo respondentům distribuováno 200 dotazníků. Z celkového počtu bylo ochotno dotazník vyplnit pouze 109 nezaměstnaných jedinců. Zjištěná data jsou znázorněna v grafech a doplněna o příslušné komentáře, hypotézy ověřeny pomocí statistických metod.

Zhodnocení výsledků a doporučení

Nezaměstnanost, pojem, který se stal fenoménem současnosti. Jedná se nejen o závažný problém celospolečenský, ale především o problém nezaměstnaného jedince, a to v rovině psychologické, ekonomické, sociální i zdravotní. Dlouhodobá ztráta zaměstnání je pro většinu jedinců spojena s materiálními omezeními i úbytkem sociálních vztahů a vazeb. Snižuje psychickou odolnost ve smyslu nízkého sebevědomí, kdy jedinec sám sebe vnímá negativně, objevují se u něho depresivní nálady, jež mohou mít za následek různá onemocnění, v některých případech způsobuje i poruchy osobnosti. Jejím vlivem taktéž ubývá motivace k hledání nového zaměstnání. Ale i přesto je možné ztrátu zaměstnání zvládnout, poučit se z chyb, využít složitou situaci k seberealizaci a ke zdokonalení sebe sama.

Autorka při dotazníkovém šetření došla k několika závěrům. Její zájem byl zaměřen především na vnímání ztráty zaměstnání, zda je v tak složité situaci možné přistupovat k nezaměstnanosti pozitivně. Šetření potvrdilo, že ano. Většina respondentů, kteří odpověděli, že je možné vnímat nezaměstnanost pozitivně, uvedli, že díky nezaměstnanosti měli více času pro sebe a své blízké, na své zájmy, koníčky, společenskou aktivitu a hlavně na seberealizaci. Ztráta zaměstnání je motivovala zdokonalovat se pro trh práce, dala jim možnost zvyšovat si kvalifikaci či vzdělání a získat tak nové či lepší zaměstnání. Samozřejmě v souvislosti se sociální oporou, která je obzvláště při ztrátě zaměstnání velice důležitá. Ve většině případů se měli nezaměstnaní jedinci o koho „opřít“, v jejich náročné situaci jim byla sociální opora poskytována. A s ní i sociální vztahy, jež poměrně často působí jako pomoc při hledání nového zaměstnání.

V souvislosti s přístupem ke ztrátě zaměstnání se autorka zajímala o optimistický náhled a sebedůvěru při hledání zaměstnání nového. Příznivé bylo zjištění, že se optimisty cítila většina dotazovaných. Tito věřili, že naleznou dobře placenou práci i práci, se kterou budou spokojeni. Nevzdali se a snažili se překonat situaci způsobenou onou ztrátou, snažili se vidět ve všem to dobré, nepřemýšleli o problémech, ale o jejich řešení. Neměli strach postavit se dané situaci, bojovali s ní.

Z výsledků šetření je patrné, že pozitivní myšlení v nezaměstnanosti je velice důležité, jelikož pomáhá neztrácet naději na změnu a nepodléhat tíži situace. Nezaměstnaným jedincům lze doporučit, aby zachovávali určitý denní režim, zůstali aktivní při hledání nového zaměstnání a využívali volný čas k sebevzdělávání, neuzavírali se do sebe, ale naopak o svých

problémech mluvili a řešili je, pěstovali optimismus a věřili v úspěch svého snažení, že práci lze najít. To vše by mohlo pomoci při hledání odpovědí, jak změnit daný problém.

V návaznosti na zjištěné poznatky navrhla autorka práce možná opatření. Více motivovat klienty, aby se účastnili rekvalifikačních kurzů jak těch nabízených, tak i těch, jež si sami zvolí. V případě potřeby využívali služeb Informačního a poradenského střediska Úřadu práce ČR. Pro dlouhodobě nezaměstnané jedince, kteří ztrátou zaměstnání přestali věřit ve své schopnosti a dovednosti, rozšířit nabídky Úřadu práce ČR o motivační programy zaměřené na zvyšování sebedůvěry. Zvyšováním důvěry v sebe a optimistickým náhledem na situaci je možno předejít zhoršení zdravotního stavu, nízkému sebevědomí, možná i zvýšenému výskytu sociálně patologických jevů u nezaměstnaných jedinců. Bylo by vhodné vedle vzdělávacích kurzů, které ve spolupráci s úřadem práce probíhají, vytvořit programy či projekty, kde by byli dlouhodobě nezaměstnaní jedinci motivováni k posilování sebevědomí, kde by se naučili změnám v přístupu k náročným situacím a zbavili se tak obav, že problém nelze zvládnout. Též na sobě pracovat a radovat se i z malých úspěchů, utvrzovat se v přesvědčení, že každý člověk je v něčem dobrý a pokud si bude věřit, zvládne nelehké problémy, které s sebou nezaměstnanost přináší.

Opět by měl být otevřen program zaměřený na motivaci nezaměstnaných jedinců v jednotlivých pracovních oblastech, jenž by spočíval ve vytvoření odpovídajícího zázemí pro specialisty, kteří by prováděli testování nezaměstnaných jedinců a následně jim doporučili odpovídající pracovní místa. Inovace zmíněného návrhu by spočívala v preferenci hodnocení jedince dle jeho schopností a dovedností, nikoliv dle stupně vzdělání a dosavadní praxe. Vzhledem k faktu, že počet nezaměstnaných jedinců je stále vysoký, bylo by na místě podporovat projekty, které se osvědčily a jsou přínosem pro jedince i společnost.

Z tohoto pohledu by předkládaná diplomová práce mohla být přínosem nejen pro nezaměstnané jedince, ale i pro instituce zabývající se vyhledáváním práce pro své klienty v tom smyslu, aby se cíleně zaměřily na psychologické aspekty, jež nezaměstnanost přináší. Aby si uvědomily, že je třeba podpory a připravily další vhodné vzdělávací programy, čímž by nezaměstnaným jedincům pomohly ve smyslu materiálním i psychickým.

Seznam vybraných zdrojů

- ARMSTRONG, M. *Human Resource Management Practice*. London and Philadelphia: Kogan Page, 2006. 982 s. ISBN 0-7494-4631-5.
- BROŽOVÁ, D. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 140 s. ISBN 80-86429-16-4.
- BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada, 2002. 240 s. ISBN 80-247-9006-8.
- FISCHER, S., ŠKODA, J., *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vydání. Praha: Grada, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3.
- HAJNÁ, Z. *Motivace, sebepoznání, úspěch, aneb jak si počínat na trhu práce*. 3. vydání. Praha: Český svaz žen, 2006. 48 s. ISBN 80-239-7710-5.
- HUBINKOVÁ, Z. a kol. *Psychologie a sociologie ekonomického chování*. 3. aktualizované, doplněné a přepracované vydání. Praha: Grada, 2008. 277 s. ISBN 978-80-247-1593-3.
- KEBZA, V. *Psychosociální determinanty zdraví*. Praha: Akademia, 2005. 263 s. ISBN 80-200-1307-5.
- KREBS, V. et al. *Sociální politika*. 5. přepracované a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4.
- MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. 172 s. ISBN 80-86429-08-3.
- NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia. 2009. 498 s. ISBN 978-80-200-1680-5.
- SIROVÁTKA, T., MAREŠ, P.: *Trh práce, nezaměstnanost a sociální politika*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 272 s. ISBN 80-210-3048-8.
- TRHLÍKOVÁ, J., ÚLOVCOVÁ, H., VOJTĚCH, J. *Sociální aspekty dlouhodobé nezaměstnanosti mladých lidí s nízkou úrovní vzdělání*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2006. 68 s. ISBN 80-85118-98-X.